

מראי מקומות - פסחים

קת.

זה, אם אכל מצה או שתה יין בלא הסיבה, אין שום גריעותא במצות אכילת מצה או שתיית ד' כוסות שלו, אלא שלא קיים בזה את מצות ההסיבה.

אבל התוס' כאן נסתפקו בדין שכח ולא היסב האם צריך לחזור ולשתות בהסיבה, וברא"ש מבואר שאם אכל כזית מצה בלא הסיבה לא יצא, ומבואר מדבריהם שדין ההסיבה הוא פרט במצות אכילת מצה ושתיית ד' כוסות, ולכך אם לא היסב, אפשר שלא יצא. ולדעת הרמב"ם, לא יועיל לו לאכול מצה ולשתות פעם נוספת בהסיבה, שהרי אינו מקיים בזה מצות אכילת מצה או שתיית ד' כוסות כלל, והרי זה כשאר אכילה או שתיה, שלפי הרמב"ם לא תקנו בזה חיוב להסב, ונמצא שאי אפשר לתקן מה שלא מיסב.

ה. השתא דאיתמר הכי ואיתמר

הכי אידי ואידי בעו הסיבה

כתב הר"ן (כג. בדפיו) שאף שבכל ספק דרבנן הולכים לקולא, כאן כיון שאין זה דבר של טורח, עושים לרווחא דמילתא אף שהוא להחמיר. עוד תירץ, שעל כרחק צריך להסב בכולם, משום שאם נלך לקולא, מדוע נקל בחלק מהכוסות יותר מהאחרים, ואם נקל בכולם תעקר מצוה הסיבה לגמרי.

והקשה רעק"א (במאמר המוסגר), שבשתי הכוסות האחרונות ודאי צריך להסב, לפי שאם הראשונים טעונים הסיבה, לא יצא בראשונים כששתאם בלא הסיבה [לפי הצד בתוס' שצריך לחזור ולשתות], ונמצא שהכוסות ששותה עתה הם הראשונות, ואם אחרונות טעונות הסיבה, ודאי שצריך להסב באחרונות. וא"כ נאמר שבראשונות לא יסב כיון שאינם אלא ספק, ובאחרונות יסב ממה נפשך, ומדוע כתב הר"ן שתעקר מצות הסיבה לגמרי, והניח בקושיא.

ו. אשה אינה צריכה הסיבה

פירש רשב"ם, מפני אימת בעלה שכפופה לו. והביא בשם השאלתות, שאין דרך הנשים להסב. ובהעמק שאלה (פ' צו, שאילתא ע"ז, אות ה') כתב, שלפי השאלתות גם אשה פנויה לא תסב, שהרי אין זה דוקא באשה שיש לה בעל. וכתב שלכאורה יש להוכיח כן מדברי הגמרא, שאמרו אשה חשובה צריכה הסיבה, ואם כרשב"ם, הלא לכאורה גם אשה חשובה צריכה לקבל מרות בעלה, אלא משמע שאין זה שייך לבעלה כלל אלא הוא דין בכל הנשים אפילו פנויות.

אכן כתב שיש לפרש כוונת השאלתות שאין דרך הנשים להסב, שעיקרו הוא משום שדרך הנשים להיות אצל בעליהן, ואצל בעליהן אין מסיבות, מפי אימת הבעל שכפופות לו

המשך בעמוד הבא

א. מנא אמינא לה דחמרא מיגרר גריר וכו'

פירש רבינו דוד, שממה שאמרו בין הכוסות הללו אם רוצה לשתות ישתה, יכולים ללמוד שאינו סועד, אבל עדיין לא שמענו מזה שהוא גורה, ומה דאמרו מיגרר גריר אינו בדוקא. ומה שאמרו שרבא היה שותה יין במעלי יומא דפסחא כי היכי דנגרריה ליביה, יש לומר שכיון ששתה הרבה ולא סעיד ודאי גריה.

ובחידושי הר"ן הקשה, כיצד שנינו שבין הכוסות אם רצה לשתות ישתה, שמשמע בין מעט בין הרבה, הרי אף שהרבה מותר לפי שגריר, אבל מעט סעיד. ותירץ, שממה נפשך מותר, שאף שמעט סעיד, מ"מ כיון שאינו אלא מעט, לא יבא לאכול המצה אכילה גסה, ואם הוא יין רב הרי הוא גורה.

ב. רב ששת הוה יתיב בתעניתא כל מעלי יומא דפסחא וכו' כתב התוס' הרא"ש שלפי מה שסברו בתחילה שהטעם הוא משום פסח, נפרש שלא ישב בתענית ממש, אלא שלא היה סועד בקביעות אפילו בבוקר. אבל לפי המסקנא שמשום אנינות דעתיה היה, אם כן היה תענית ממש, וכפי שאמרו בפירוש דאפילו אם טעים מידי בבקר וכו'.

וכתבו התוס' שנהגו הבכורות להתענות בערב פסח, לפי שכתוב במסכת סופרים שאין מתענים בניסן, אלא הבכורות מתענים בערב פסח.

ובמשנה למלך (כלי המקדש פ"ו ה"ט) האריך בדינים הנוהגים למביא קרבן, ואחד מהדינים הוא שאסור להתענות ביום שמביא קרבן. וכתב שאין להקשות מהמנהג שהבכורות מתענים בערב פסח, אף שמביאים קרבן פסח, לפי שיתכן שהיתה תקנה קדומה, אבל הקשה כיצד היה רב ששת מתענה בערב פסח, והניח בקושיא.

ג. שאני רב ששת דאיסטניס הוה וכו'

הקשה הצ"ח, מדוע לא התענה רב ששת גם בערב סוכות, והרי גם בליל סוכות חייב לאכול כזית פת מדאורייתא. ותירץ, שכיון שבסוכות יכול לאכול הכזית פת מתובל בתבלין ובמיני מתיקה, ורווחא לבסימא שכיח, אבל מצה שצריך לאכלה כמות שהיא, שהרי אסור לבטל טעם מצה, אם היה טועם משהו בבוקר, כבר לא היה יכול לאכול את המצה בערב.

ד. איתמר מצה צריכה הסיבה

בחידושי הגרי"ז על הרמב"ם (חור"מ פ"ז ה"ז) דייק מדברי הרמב"ם שהסיבה היא מצוה בפני עצמה, שיאכל וישתה בלילה הזה כשהוא מיסב דרך חירות, אלא שחכמים קבעו למצוה זו בשעת אכילת המצה ושתיית ד' כוסות, אבל לעולם היא גם מצוה בפני עצמה, ואינה מדיני מצוות המצה וד' כוסות. ולפי

קח. (המשך)

ח. דאמר אביי כי הוינן בי מר וכו' כתב בהגהות מיימוניות (חו"מ פ"ז אות ד) בשם רבינו שמחה שהיא מחלוקת רבה ורב יוסף, והלכה בזה כרבה.

ט. לא צריכיתו מורא רבך כמורא שמים מיתיבי וכו' כתב הרא"ש (סי' ט), שאף אם אינו רבו מובהק אינו צריך להסב, שאם לא כן, היו יכולים ליישב מה ששנינו עם הכל אדם מיסב ואפילו תלמיד אצל רבו ברבו שאינו מובהק, אלא מוכח שאין חילוק.

י. כי תניא ההיא בשוליא דנגרי כתב בשאלתות (פ' צו סי' ע"ז) שהחידוש הוא שכיון שבכל יום עושה התלמיד כבוד לרבו, היינו סבורים שאין דרכו של תלמיד זה להסב בפני רבו, קמ"ל.

וכפירוש רשב"ם, וממילא אין דרכן להסב כלל אפילו כשאינם אצל בעליהן, ולכך נשים פטורות לגמרי מהסיבה בפסח. אבל אשה חשובה, אף שכשהיא אצל בעלה אינה מסיבה, אבל כיון שחשובה היא, דרכה להסב כשאינה אצל בעלה, והיא צריכה להסב בליל הסדר אף כשהיא אצל בעלה, שכיון שדרכה בכך הרי זה דרך חירות אצלה, וצריכה להסב, וע"ע לקמן.

ז. ואם אשה חשובה היא צריכה הסיבה כתב הכסף משנה (חו"מ פ"ז ה"ח) בשם רבינו מנוח, שאשה חשובה היא, או אשה שאין לה בעל, והיא גברת הבית. או שהיא חשובה מפני שהיא בת גדולי הדור אשת חיל יראת ד'. או שיש לה עבדים ושפחות, שאינה צריכה להתעסק בתיקון המאכל וענייני הבית.